मणिसन्निभा । पञ्चानां पुरुषेन्द्राणां चित्तप्रमथिनी रहः" भा०आ० ६७अ० तस्याः पञ्चपतिकत्वकारणं भा०आ० १९८।९९ अ० उक्ता दिङ्मात्रमत्रोच्यते तत्र द्रौपद्याः पूर्ववृत्तान्तकथनेन पञ्चपतिकत्वनिरूपणाय "व्यास उवाच आसीत्तपोवने काचिदृषेः कन्या महात्मनः । नाध्यगच्छत् पतिं सा तु कन्या रूपवती सती । तोषयामास तपसा सा किलोग्रेण शङ्करम् । तामुवाचेश्वरः प्रीतो वृणु काममिति स्वयम् । सैवमुक्ताऽब्रवीत् कन्या देवं वरदमीश्वरम् । पतिं सर्वगुणोपेतमिच्छामीति पुनः। पुनः । ददौ तस्यै स देवेशस्तं वरं प्रीतमानसः पञ्च ते पतयो भद्रे ! भविष्यन्तीति शङ्करः । सा प्रसादयती देवमिदं भूयोऽभ्यभाषत । एकं पतिं गुणोपेतं त्वत्तोऽर्हामीत्यथ शङ्कर ! । तां देवदेवः प्रीतात्मा पुनः प्राह शुभं वचः । पञ्चकृत्वस्त्वयोक्तोऽहं पतिं देहीति वै पुनः । तत्तथा भविता भद्रे ! वचस्तद्भद्रमस्तु ते । देहमन्यं गतायास्ते सर्वमेतद्भविष्यति । द्रौपद्येषा हि सा जज्ञे सुता वै देवरूपिणी । पञ्चानां विहिता पत्नी कृष्णा पार्षत्यनिन्दिता । स्वर्गश्रीः पाण्डवार्थन्तु समुत्पन्ना महामखे । सेह तप्ता तपो घोरं दुहितृत्वं तवागता । सैषा देवी रुचिरा देवजुष्टा पञ्चानामेका स्वकृतेनेह कर्मणा । सृष्टा स्वयं देवपत्नी स्वयम्भुवा राजन् ! द्रुपदेष्टं कुरुष्व"। ब्रह्मवैवर्त्ते तु जन्मखण्डे ११५अ० अन्यथा वर्णितं यथा "वह्निरुवाच शृणु राम ! महाभाग ! सीतासंगोपनं कुरु । सप्ताहाभ्यन्तरे चैव रावणो दुष्टराक्षसः । दुर्निवार्य्यः प्राक्तनेन जानकीञ्च हरिष्यति । राम उवाच । सीतां गृहीत्वा त्वं गच्छ च्छायात्रैव तु तिष्ठतु । कलत्रवर्जनं कर्म सर्वेषाञ्च जुगुप्सितम् । सीतां गृहीत्वा प्रययौ रुदन्तीञ्च हुताशनः । सीतायाः सदृशी छाया तस्थौ श्रीरामसन्निधौ । सा च छाया हृता पूर्वं रावणेन बलीयसा । समुद्दधार तां रामो निहत्य तं सबान्धवम् । वह्नौ परीक्षाकाले च छाया वह्नौ विवेश ह । अग्निश्छायाञ्च संरक्ष्य ददौ रामाय जानकीम् । सा च छाया तपश्चक्रे नारायणसरोवरे । तपश्चकार दिव्यञ्च शतवर्षञ्च शूलिनः । वरं वृणुष्व भद्रे ! त्वमुवाच शङ्करश्च ताम् । उवाच तां शिवं व्यग्रा भर्तुर्दुःखेन दुःखिता । पतिन्देहि पञ्चधा सा वरं वव्रे त्रिलोचनम् । सर्वसम्पत्प्रदस्तुष्टस्तस्यै शर्वो वरं ददौ । महादेव उवाच । साध्वि ! त्वं पञ्चधा ब्रूषे पतिन्देहीति व्याकुला । पञ्चेन्द्राश्च हरेरंशा भविष्यन्ति प्रियास्तव । ते च सर्वे च पञ्चेन्द्राश्चाधुना पञ्च पाण्डवाः । सा च छाया द्रौपदी च यज्ञकुण्डसमुद्भवा । कृते युगे वेदवती त्रेतायां जनकात्मजा । द्वापरे द्रौपदी च्छाया तेन कृष्णा त्रिहायणी । वैष्णवी कृष्णभक्ता च तेन कृष्णा प्रकीर्तिता । स्वर्गलक्ष्मीर्महेन्द्राणां सा च पश्चाद्भविष्यति । राजा ददौ फाल्गुनाय कन्यायाश्च स्वयंवरे । पप्रच्छ मातरं वीरो वस्तु प्राप्तं मयाधुना । तमुवाच स्वयं माता गृहाण भ्रातृभिः सह । शम्भोर्वरेण पूर्वञ्च परत्र मातुराज्ञया । द्रौपद्याः स्वामिनस्तेन हेतुना पञ्चपाण्डवाः । चतुर्दशानामिन्द्राणां पञ्चेन्द्राः पञ्चपाण्डवाः" "अहल्या द्रौपदी कुन्ती तारा मन्दोदरी तथा । पञ्च कन्याः स्मरेन्नित्यं महापातकनाशनम्" प्रातःस्मरणीयकीर्त्तने । [देन निर्वृत्तादौ ।

द्रौपदायनि त्रि० द्रुपदेन निर्वृत्तादि कर्णा० फिञ् । द्रुप-

द्रौपदेय पु० द्रौपद्या अपत्यम् ढक् । युधिष्ठिरादीनां द्रौपद्यामुत्पन्ने प्रतिविन्ध्यादौ ते च विश्वदेवगणांशेनोत्पन्नाः यथाह भा० आ०६७अ० । "द्रौपदेयाश्च ये पञ्च बभुवुर्भरतर्षभ ! । विश्वान् देवगणान् विद्धि सञ्जातान् भरतर्षभ ! । प्रतिविन्ध्यः सुतसोमः श्रुतकर्मा तथा परः । नाकुलिस्तु शतानीकः श्रुतसेनश्च वीर्यवान् । पाञ्चाल्यपि तु पञ्चभ्यः पतिभ्यः शुभलक्षणा । लेभे पञ्च सुतान् वीरान् श्रेष्ठान् पञ्चाचलानिव । युधिष्ठिरात् प्रतिविन्ध्यं सुतसोमं वृकोदरात् । अर्जुनाच्छ्रुतकर्माणं शतानीकञ्च नाकुलिम् । सहदेवाच्छ्रुतसेनमेतान् पञ्च महारथान् । पाञ्चाली सुषुवे वीरानादित्यानदितिर्यथा । शास्त्रतः प्रतिविन्ध्यन्तमूचुर्विप्रा युधिष्ठिरम् । परप्रहरणज्ञाने प्रतिविन्ध्यो भवत्वयम् । सुते सोमसहस्रे तु सोमार्कसमतेजसम् । सुतसोमं महेष्वासं सुषुवे भीमसेनतः । श्रुतं कर्म महत् कृत्वा निवृत्तेन किरीटिना । जातः सुतस्तथेत्येवं श्रुतकर्मा ततोऽभवत् । शतानीकस्य राजर्षेः कौरवस्य महात्मनः । चक्रे पुत्रं सनामानं नकुलः कीर्तिवर्द्धनम् । ततस्त्वजीजनत् कृष्णा नक्षत्रे वह्निदैवते । सहदेवात् सुतं तस्मात् श्रुतसेनेति यं विदुः । एकवर्षान्तरास्त्वेते द्रौपदेया यशस्विनः" भा० आ० २२२अ० ।

द्रौहिक त्रि०द्रोहं नित्यमर्हति छेदा०ठञ् । नित्यं द्रोहार्हे ।

द्रौह्य त्रि० द्रुह्यस्यापत्यं शिवा०अण् । द्रुह्यस्यापत्ये